

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

ȘCOALA DOCTORALĂ

FACULTATEA DE ISTORIE

- REZUMAT -

TEZĂ DE DOCTORAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC

PROF. UNIV. DR. LUCREȚIU-ION BÎRLIBA

DOCTORAND

VLAD ALEXANDRU TRANDAFIRESCU

IAȘI 2023

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

ȘCOALA DOCTORALĂ

FACULTATEA DE ISTORIE

**Imaginea evreilor în lucrările istoricilor latini din perioada
Principatului**

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC

PROF. UNIV. DR. LUCREȚIU-ION BÎRLIBA

DOCTORAND

VLAD ALEXANDRU TRANDAFIRESCU

IAȘI 2023

Cuprins:

Introducere.....	7
Capitolul I.	
Motivația alegerii temei. Scopul cercetării.....	8
Metodologie.....	9
Istoricul cercetării.....	12
Percepția lumii greco – romane față de popoarele „barbare”	20
Evreii „barbari” - Povestea Exodului, xenofobia, mizantropia și prozelitismul în istoriografia clasică	30
Exodul.....	30
Manetho.....	33
Apollonius Molon.....	34
Diodorus Siculus.....	34
Strabo din Amaseia.....	36
Pompeius Trogus.....	37
Lysimachus.....	38
Apion.....	39
Tacitus.....	40
Xenofobia.....	42
Xenofobia în literatura egipteană.....	42
Xenofobia în accepțiunea grecilor.....	44
Mizantropia în contextul grecesc.....	45
Xenofobia și mizantropia îndreptate împotriva evreilor.....	47
Prozelitismul.....	48
Originile sentimentelor anti-iudaice.....	50
Juvenal.....	54

Capitolul II.

Scurt istoric al Iudeii și poporului evreu de la origini până în perioada Principatului.....	56
Perioada pre-romană.....	56
Palestina sub Diadohi.....	57
Palestina sub domnia ptolemeică (301-200 î.Hr.).....	59
Revolta Macabeilor.....	76
Dinastia Hasmoneilor.....	86
Fariseii.....	89
Aristobulus.....	90
Alexandru Jannaeus (103 -76 î. Hr.).....	91
Salome Alexandra (76 - 67 î.Hr.).....	93
Aristobulus II (67 - 63 î.Hr.).....	93
Hyrchanus II (63–40 î.Hr.).....	95
Mattathias Antigonus (40–37 î.Hr.).....	100
Irod cel Mare (37 - 4 î.Hr.).....	101
Perioada Principatului.....	109
Filip (4 î.Hr.- 33/34 d.Hr.).....	110
Irod Antipas (4 î.Hr-39 d.Hr.).....	111
Archelaus (4 î.Hr. –6 d.Hr.).....	112
Iudea sub stapanire romana (6-41 d.Hr.).....	113
Procuratorii.....	115
Zeloții.....	116
Agrippa I (37–44 d.Hr.).....	119
Agrippa II (50?–92/93 d.Hr.).....	120
Procuratorii romani (44–66 d.Hr.).....	121
Primul război iudeo-roman (66–74 d.Hr.).....	124

Cucerirea Ierusalimului.....	129
Sfârșitul războiului.....	131
Consecințele războiului.....	131
Revolta în timpul domniei lui Traian 115–117.....	133
Revolta lui Bar-Kochba.....	134
Bar Kochba.....	137
Messiah.....	138
Nasi.....	140
Capitolul III.	
Scrierile și viziunea autorilor latini din perioada Principatului asupra evreilor.....	145
Publius Cornelius Tacitus.....	145
Construcția noțiunii de „barbar” în lucrările lui Tacitus.....	149
Descrierea lumii iudaice.....	162
Descrierea geografică.....	164
Aspectul social. Caracterul nomad al iudeilor în concepția lui Tacitus.....	167
Flavius Josephus.....	172
Contextul general în descrierile lui Flavius Josephus.....	174
Situația din Galileea.....	180
Activitatea lui Flavius Josephus în Galileea.....	183
Josephus la Roma.....	191
Interpretarea Războiului.....	201
Antichități Iudaice.....	203
Impotriva lui Apion.....	207
C. Suetonius Tranquillus.....	212
Cassius Dio.....	221
Concluzii.....	233
Bibliografie:.....	237

Imagologia, ca disciplină academică, are origini care pot fi urmărite până în secolul al XIX-lea, dar termenul în sine a devenit mai frecvent utilizat începând cu mijlocul secolului al XX-lea. Acest domeniu a fost influențat de mai multe curente de gândire și mișcări intelectuale care au abordat modul în care culturile, națiunile și grupurile sunt reprezentate și percepția reciprocă în contextul relațiilor interculturale. Originea imagologiei poate fi legată de tradiția romantică din secolul al XIX-lea, care a pus un accent deosebit pe individualitatea culturală și identitatea națională. Studiile literare au început să exploreze modul în care națiunile și culturile își exprimă specificitatea în operele lor literare.

În perioada post-Al Doilea Război Mondial, mișcările de emancipare și lupta pentru independență au dus la o reconsiderare a reprezentărilor coloniale. Studiile postcoloniale, dezvoltate ulterior, au analizat impactul imperialismului și reprezentările asociate acestuia. În era globalizării, imagologia a devenit tot mai relevantă. Tehnologiile moderne, cum ar fi internetul și media socială, au avut un impact semnificativ asupra modului în care imagini și reprezentări circulă și sunt percepute la nivel global. Imagologii explorează acum influența noilor media asupra construcției identităților culturale și naționale. Deși are rădăcini în secole anterioare, imagologia și-a consolidat statutul ca disciplină academică distinctă în secolul al XX-lea și continuă să evolueze pentru a explora schimbările culturale și sociale contemporane.

Imagologia joacă un rol important în cercetările istorice, aducând o perspectivă suplimentară asupra înțelegerii trecutului și a relațiilor interculturale, permițând cercetătorilor să exploreze mentalitățile și percepțiile unei epoci sau culturi într-o manieră mai subtilă. Prin analiza imaginilor și stereotipurilor, istoricii pot obține astfel o înțelegere mai profundă a modului în care oamenii din trecut își percepeau și interpretau lumea lor.

Sub spectrul cercetării imagologice înțelegem felul în care diverse culturi s-au perceput reciproc de-a lungul istoriei și cum aceste reprezentări reciproce au influențat relațiile interculturale. Studiul modului în care anumite imagini au fost utilizate pentru a crea stereotipuri și prejudecăți poate oferi o înțelegere mai amplă a dinamicii interculturale.

Studiul imagologiei ne oferă astfel o perspectivă captivantă asupra modului în care societățile antice și-au perceput și reprezentat proprii membri și, în special, cum au privit și au descris alte culturi și comunități cu care au interacționat. În cadrul acestei cercetări, ne-am concentra asupra imaginii vechilor evrei și asupra izvoarelor istorice clasice din perioada

Imperiului Roman timpuriu, pentru a înțelege mai bine modul în care aceștia au fost percepuți și reprezentați în scrierile din acea perioadă.

Izvoarele istorice clasice din perioada Imperiului Roman timpuriu reprezintă o sursă inestimabilă de informații cu privire la modul în care romanii și contemporanii lor au privit și au descris evreii, precum și felul în care aceștia s-au autoreprezentat în cadrul lumii antice. Acest domeniu de studiu ne permite să explorăm reprezentările culturale, stereotipurile și prejudecățile care au influențat percepția vechilor evrei în această perioadă.

Imagologia în contextul vechilor evrei din perioada Imperiului Roman timpuriu are o importanță deosebită, deoarece această comunitate a avut interacțiuni semnificative cu cultura și administrația romană. Studiul imaginii evreilor în această perioadă ne-a ajutat să înțelegem atât perspectivele romanilor asupra unei culturi și religii diferite, cât și modul în care vechii evrei au răspuns la reprezentările și stereotipurile ce le-au fost atribuite.

În această lucrare, vedem cum din punct de vedere imagologic, au fost influențate izvoarele istorice clasice din perioada Imperiului Roman timpuriu în ceea ce îi privește pe vechii evrei. Prin analiza scrierilor lui Tacitus, Flavius Josephus, Suetonius și Dio Cassius observăm modul în care aceștia au reprezentat și au caracterizat comunitatea evreiască din acea perioadă. Prin intermediul acestor surse urmărind evoluția percepțiilor și relațiilor interculturale dintre evrei și romanii din acea epocă.

Această cercetare nu numai că ne oferă o perspectivă asupra modului în care imagologia a contribuit la modelarea reprezentărilor evreilor, dar și cum aceste reprezentări au influențat discursul și relațiile interculturale din perioada Principatului. În plus, această explorare ne-a ajutat să înțelegem modul în care izvoarele istorice clasice pot fi privite dintr-o perspectivă imagologică și să descoperim în ce măsură aceste reprezentări au supraviețuit și au avut impact asupra concepțiilor despre evrei în epocile ulterioare.

În final, alegerea acestei teme de cercetare nu doar aduce în lumină reprezentările evreilor în izvoarele istoricilor romani, ci oferă și oportunitatea de a explora influența acestor reprezentări asupra culturii, identității și relațiilor interculturale din trecut. De asemenea, reprezintă și un punct de plecare pentru viitoare proiecte de cercetare ce pot îngloba și posibile abordări interdisciplinare din sfera sociologiei, psihologiei și antropologiei.

În domeniul științelor umaniste, studiul imagologiei și-a câștigat poziția în contextul cercetărilor actuale. Ea privește modul de constituire a reprezentărilor colective asupra "celuilalt", a "străinului" care iau forma imaginilor și stereotipurilor.

Sub această interpretare, noțiunea de **image** trebuie înțeleasă ca fiind o sinteză, o simplificare a unui număr de trăsături (de cele mai multe ori fiind vizate cele negative), realizându-se stereotipul, clișeul. Folosindu-se reprezentări colective, se poate „citi” și analiza, opinia generală a unui grup. Astfel în imaginarul social vom întâlni formulări condensate cu funcții descriptive.

Delimitarea față de „străin” duce până la urmă la afirmarea propriei identități. Folosită în scopuri politice, poate căpăta noi valențe cu efecte negative și mai puternice. Emiterea unor prejudecăți care pot duce la rupura legăturilor dintre state, popoare sau civilizații.

În analiza stereotipurilor descoperim că acestea sunt reprezentări trunchiate cu valoare de șablon, ce generalizează manifestările indivizilor după anumite trăsături particulare. În viziunea lui Walter Lippman stereotipul este o generalizare abuzivă care se desprinde din contextul și realitatea complexă spre a fi utilizat cu un alt scop. Astfel percepțiile dintre indivizi nu sunt nimic mai mult decât aglomerări de etichete și stereotipuri. O lucrare de referință în acest domeniu a fost cea a lui Edward Said, *Orientalism* (1978), ce a jucat un rol fundamental în dezvoltarea imagologiei. Said a analizat modul în care Vestul a construit imagini și reprezentări ale Orientului, extinzându-și cercetarea și asupra noțiunii de „celălalt”.

Eric Adler își concentrează atenția în jurul modului de expunere a barbarului folosind pasaje din istoriografia latini (precum Sallustius, Tacitus, Titus Livius). Din scrierea sa reies aspecte care schimbă viziunea asupra istoriografiei latine. Astfel ea nu este influențată doar de „colonialismul” și „expansionismul” roman, ci și de categoria socială căreia îi este adresată. În viziunea sa autorii antici nu scriau neapărat pentru urmași, ci pentru acea elită, acei reprezentanți educați ai societății, care se aflau la conducerea statului. Potrivit acestuia astfel de lucrări nu și-ar fi aflat rostul în rândul maselor needucate.

Erich S. Gruen pune accentul în lucrarea sa, *Rethinking the Other in Antiquity*, pe trei civilizații care au definit spațiul mediteranean (cea greacă, cea romană și cea ebraică) și pe modul în care acestea au intrat în contact atât între ele, cât și cu civilizațiile aflate în apropiere. Vedem astfel în urma unei analize detaliate cum s-au născut stereotipuri și distorsiuni în modul de percepere a „celuilalt”. Gruen înfățișează modul în care anticii integrau tradițiile unor civilizații străine, imaginau legături de sânge și asocieri cu popoare și

culturi îndepărtate prin intermediul legendelor, a miturilor și a unor istorii plăsmuite. Lăsând la o parte contrastele, lucrarea în sine înfățișează și legături, conexiuni interculturale în funcție de context, subliniind modul în care conștiința colectivă a unei civilizații s-a format atât din interior, cât și prin raportare la exterior.

Autorii moderni au abordat în mod extensiv imagologia și imaginea iudeilor în antichitate, oferind o perspectivă actualizată și complexă asupra subiectului. Acești autori au explorat reprezentările iudeilor în izvoarele antice și au analizat modul în care aceste reprezentări au fost influențate de contextul cultural, social și politic al epocii.

Peter Schäfer este recunoscut pentru vasta sa expertiză în domeniul iudaismului antic și a studiilor clasice. Această expertiză îi permite să analizeze în profunzime și cu precizie reprezentările evreilor în literatura clasică și să înțeleagă interacțiunile dintre acestea.

Lucrările sale investighează modul în care evreii au interacționat din punct de vedere cultural și social la acea vreme, cum au fost percepuți și prezentați în literatura autorilor antici, precum și influența reciprocă dintre lumea greco-romană culturală și cea iudaică. Lucrările sale oferă atât contextul general, cât și detaliile și nuanțele. Importanța muncii și a lucrărilor sale în acest domeniu este de necontestat oferind noi direcții în cercetare.

În ce privește dezvăluirea nuanțelor, Schäfer explorează subînțelesurile și semnificațiile adânci din spatele reprezentărilor evreilor în literatura clasică. Acest lucru oferă o perspectivă complexă asupra modului în care evreii au fost percepuți și cât și interpretarea acestor reprezentări din punct de vedere cultural și istoric. Lucrările sale au adus în discuție influența reciprocă dintre aceste două lumi culturale și evoluția imaginii evreilor în antichitate, dar și la felul în care lumea greco-romană a înglobat în discursul său fabricații și construcții utilizate în contextul social politic al vremurilor.

John J. Collins a adus contribuții semnificative în cercetarea legată de evrei în literatura clasică și antichitate. Importanța sa în acest domeniu constă în expertiza sa literatură antichității târzii realizând lucrări influente despre apocalipsele iudaice și literatura intertestamentală, oferind o perspectivă semnificativă asupra modului în care evreii din această perioadă și-au exprimat credințele și percepțiile în contextul culturii clasice.

Adoptând o abordare interdisciplinară, Collins combină studiul textelor iudaice și clasice cu cunoștințe despre istorie, religie și cultură. Acest mod de abordare a permis înțelegerea mai profundă a interacțiunilor dintre evrei și lumea clasică.

Lucrările sale asupra textelor biblice și apocalipsei iudaice sunt de o importanță deosebită pentru înțelegerea modului în care evreii și-au exprimat ideile religioase și speranțele în acea perioadă, influențând, indirect, reprezentările din literatura clasică.

Shaye J.D. Cohen este recunoscut ca unul dintre cei mai importanți specialiști în domeniul iudaismului antic și a literaturii clasice evreiești. Experiența sa vastă și cunoștințele profunde în domeniu îi permit să analizeze cu acuratețe și profunzime reprezentările evreilor în contextul literaturii clasice.

Lucrările lui Cohen explorează imagologia evreilor în contextul social, politic și cultural al lumii antice. El investighează modul în care evreii au fost reprezentați în scrierile antice, precum și influența contextului istoric asupra acestor reprezentări. Una dintre cele mai cunoscute lucrări ale lui Cohen este „The Beginnings of Jewishness: Boundaries, Varieties, Uncertainties”.

Cohen adoptă o abordare interdisciplinară, combinând studiile iudaice cu cele clasice, pentru a oferi o perspectivă complexă asupra modului în care reprezentările evreilor au fost modelate de contextele antice și influențate reciproc cu cultura clasică. Shaye J.D. Cohen adoptă însă și o perspectivă critică față de izvoarele antice, recunoscând prejudecățile și stereotipurile prezente în acestea. Acest lucru oferă o înțelegere mai profundă a modului în care evreii au fost reprezentați în literatura clasică și cum aceste reprezentări pot fi interpretate în mod corect.

Prin cercetările sale, Martin Goodman aduce în discuție modul în care reprezentările evreilor în literatura antică au fost influențate de contextul social, politic și cultural al epocii. El explorează relațiile dintre evrei și alte grupuri culturale, precum și modul în care stereotipurile și prejudecățile au influențat imagologia evreilor.

Martin Goodman adoptă o abordare critică față de izvoarele antice și literatura clasică pentru a dezvălui subtextul și perspectivele implicite în reprezentarea evreilor. Acest lucru oferă o înțelegere mai profundă a modului în care diverse surse au contribuit la formarea imaginii evreilor în lumea antică. Aduce o contribuție semnificativă în cercetarea imaginii evreilor în literatura clasică și antichitate prin abordarea sa riguroasă, analiza de context și perspectivele critice, ajutând la dezvăluirea modului în care evreii au fost percepuți de popoarele vecine și reprezentați în sursele literare clasice.

Steve Mason este un istoric și cercetător canadian cunoscut pentru contribuțiile sale semnificative în studiul istoriei iudaismului antic și a relațiilor dintre evrei și lumea romană, inclusiv pentru cercetările sale legate de evrei în literatura clasică.

Lucrările lui Mason examinează atent contextul istoric și cultural în care evreii au interacționat cu Imperiul Roman și cum au fost reprezentați în literatura clasică. El aduce în discuție politica romană, interacțiunile sociale și religioase pentru a înțelege influențele asupra imaginii evreilor.

Mason explorează și conexiuni interculturale- interacțiunile dintre evrei și cultura romană și cum aceste interacțiuni au influențat modul în care evreii au fost percepuți în literatura antică. Abordează și relația complexă dintre religie și politică în relația dintre iudei și Imperiul Roman. Acest lucru îi permite să dezvăluie influențele contextului religios și politic asupra reprezentărilor evreilor în literatura clasică.

Prin analiza influențelor socio-politice aduce în prim plan modul în care acești factori au influențat modul în care evreii au ajuns să fie descriși în literatura romană, examinând stereotipurile, prejudecățile și influențele politice asupra imaginii evreilor.

Seth Schwartz istoric și cercetător american este cunoscut pentru contribuțiile sale deosebite în studiul iudaismului antic și a relațiilor dintre evrei și cultura clasică, inclusiv pentru cercetările sale legate de evrei în literatura clasică.

Lucrările lui Schwartz explorează modul în care evreii au interacționat cu lumea greco-romană și cum au fost percepuți și reprezentați în literatura clasică. El aduce în discuție influența reciprocă dintre aceste două culturi și modul în care aceasta a modelat reprezentările evreilor.

Prin analiza contextului istoric al epocii, Schwartz stabilește și cum acesta a influențat modul în care evreii au fost reprezentați în literatura clasică. El explorează aspecte precum politica, societatea și schimburile culturale pentru a înțelege mai bine reprezentările evreilor.

Lucrările sale precum „Imperialism and Jewish Society: 200 B.C.E. to 640 C.E.” și „Were the Jews a Mediterranean Society? Reciprocity and Solidarity in Ancient Judaism” analizează modul în care evreii au fost integrați în societatea romană și cum au fost percepuți în literatura clasică. Aceste lucrări aduc în discuție noțiuni și aspecte legate de solidaritate și interacțiunile sociale ale evreilor.

În lucrările sale, Schwartz investighează inclusiv evoluția conceptului de identitate evreiască în contextul lumii greco-romane. El abordează aspecte precum asimilarea culturală, religioasă și socială a evreilor și cum acestea au influențat la rândul lor modul în care au fost reprezentați în literatura clasică.

Plecând de la astfel de lucrări și direcții de cercetare putem urmări modul de constituire a stereotipurilor. În încercarea de a contura imaginea evreilor, atenția ne va fi concentrată cu precădere asupra istoriografiei romane și a surselor literare de la sfârșitul secolului I î.Hr. și până în secolul II d.Hr. Ca un punct de plecare însă, trebuie să înțelegem în schimb cum o serie de stereotipuri au fost preluate și înglobate în lucrările lor.

În acest demers lucrarea a fost structurată pe trei capitole. Primul capitol tratează modul în care au apărut stereotipurile în literatura clasică, cum au fost preluate mai apoi de la un autor la altul, ce valori au căpătat și când și în ce momente s-au răsfrânt asupra iudeilor. Sunt trecuți în revistă nu doar autorii egipteni sau greci ai secolelor III-II î. Hr., dar și principalele etichete îndreptate asupra evreilor (xenofobie, mizantropie, prozelitism).

Cel de-al doilea capitol în schimb tratează contextul general urmărind o ordine clară, cronologică, urmărind șirul evenimentelor care au marcat lumea iudaică. Pornind de la sfârșitul domniei lui Alexandru Macedon și până la revolta lui Bar Kochkba putem observa astfel complexitatea interacțiunii dintre lumea iudaică și cea greco-romană. Se poate vedea cum stereotipurile și etichetele sunt aplicate în funcție de contextul politic, social și religios.

Capitolul trei îi aduce însă în prim plan pe Tacitus, Flavius Josephus, Suetonius și Cassius Dio. Trecând prin lucrările lor și comparând sursele se observă cum fiecare a introdus în lucrările sale motive și reprezentări subiective în ce îi privește pe vechii evrei.

Primul capitol începe cu trimiterea la cele două concepte generale și anume noțiunile de „celălalt” și de „barbar”, ce au apărut în interiorul civilizației elenistice și s-au extins către spațiul roman. Viziunea cetățitor grecești asupra răsăritenilor se creionează odată cu primele conflicte între acestea și imperiul persan. Astfel, grecii, realizând că vorbeau o altă limbă decât vecinii lor, au folosit numele de „βάρβαρος” („barbar”) pentru a-i denumi, cu sensul de „vorbitor al unei limbi străine”. Se crede că acest termen, βάρβαρος, este la origine onomatopeic, „bar-bar” cu sensul de bâlbâială, reflectând vorbirea popoarelor străine grecilor. În cele din urmă, denumirea a căpătat o conotație negativă, extinzându-se asupra întregului stil de viață al străinilor, ajungând în final să însemne „analfabet” sau „necivilizat” în general. Într-o concepție generală, elenul se deosebea de un barbar în patru moduri: limbaj

rafinat, educație, religie și domnia legii. Educația greacă ajunge astfel să fie identificată cu aristocrația.

Concentrându-ne asupra istoriografiei din perioada republicană și imediat următoare, cea imperială, se surprinde modul de expunere și de difuzare al curentelor. Încă din antichitate scrierea istorică a cunoscut două orientări. Una științifică, de căutare și de expunere a adevărului, și alta artistică, de exagerare și de hiperbolizare a faptelor, determinată de cele mai multe ori de scopuri propagandistice.

În acest demers, de a reda cât mai fidel imaginea evreilor în perioada Principatului, identificăm teme comune nu doar la istoricii romani, ci și la cei greci și egipteni de dinaintea lor. Noțiunile de mizantropie, xenofobie sau prozelitism sunt reluate de fiecare autor, și alterate pentru a servi unui anumit scop.

Exemplul cel mai bun constă în însăși relatarea Exodului, fiecare autor, deformând sub o formă sau alta, sau oferind noi și noi interpretări.

Prima relatare ce îi vizează pe evrei este legată de momentul Exodului pe care o aflăm la Hecateus din Abdera. Observăm că descrierea lui Hecateus este simpatetică, un exemplu tipic al etnografiei elene tocmai prin formele idealizate, fiind lipsită de orice trăire antisemită. Lucrarea sa este dedicată tuturor străinilor nu doar asupra evreilor de aceea se și distanțează de restul lucrărilor ce au urmat, tocmai prin lipsa denigrărilor și a atitudinii ostile. Sesizăm la Hecateus inclusiv un ton admirativ în ce privește prezentarea lui Moise – faptul că nu a redat în vreun fel imaginea divinității, fiind de opinie că Dumnezeu nu are formă umană. Vedem însă că face o diferențiere plecând de la aspectul religios, sugerând distincția între evrei, greci și egipteni. La Hecateus, iudeii sunt distincți nu doar față de egipteni, ci și față de greci, și că această distincție provine din credința lor într-un Dumnezeu ce nu ia formă umană. Chiar dacă toți străinii, inclusiv grecii, au fost expulzați din Egipt din cauza diferitelor obiceiuri religioase și ritualuri, doar evreii au aderat la această credință stranie într-un Dumnezeu non-antropomorfic și la sacrificii și obiceiuri care diferă de cele ale altor națiuni.

Interpretarea afirmațiilor lui Manetho despre evrei este dificilă și discutabilă, deoarece lucrarea sa nu s-a păstrat în întregime. Manetho pare să ofere o perspectivă egipteană asupra evenimentelor și a popoarelor din regiune, inclusiv asupra evreilor. Conform relatărilor lui Josephus, Manetho ar fi susținut că evreii au fost implicați într-o revoltă și au fost expulzați

din Egipt sub conducerea unui lider numit Moise. Manetho ar fi descris acești evrei ca fiind un grup de leproși ce au adus tulburare în Egipt.

Povestea Exodului îi precede cu siguranță pe Manetho și Hecateus. Tocmai din acest motiv trebuie să identificăm elementele din narațiune ce ne-ar ușura efortul în reconstituirea contextului istoric. În analiza celor două versiuni apar două motive dominante – cel al impietății și xenofobia. Prima (pornind de la Hecateus) face referire la „străinii” ce practicau diferite ritualuri și obiceiuri religioase. Manetho subliniază însă și refuzul de a se închina în fața zeilor egipteni, distrugerea templelor, cât și consumul animalelor sacre, sugerând că poporul evreu ar da dovadă de „sălbăticie și impietate” .

Xenofobia (teamă sau ură față de străini) a fost uneori prezentă în scrierile istoricilor clasici în ceea ce privește diverse grupuri, inclusiv evreii. Este important să subliniem că perspectiva istoricilor antici asupra altor grupuri etnice sau culturale a fost adesea influențată de contextul cultural și de stereotipuri.

Practica alungării străinilor (*xenelasia*) nu era străină vechilor greci. Chiar Sparta a fost acuzată de acest obicei așa cum ne relatează Tucidide. Chiar înainte de izbucnirea războiului peloponesiac, Pericle a susținut un discurs prin care a cerut Spartei să renunțe această practică (*xenelasia*). Aristotel amintește doar de această practică fără a oferi mai multe informații.

Termenul face referire la practica expulzării străinilor dintr-un oraș sau teritoriu. A fost o formă politică de excludere menită să mențină puritatea unei comunități sau să protejeze interesele sale. *Xenelasia* a fost adesea utilizată ca modalitate de a preveni potențiale amenințări sau tulburările create de străini.

În contextul cetăților-stat ale Greciei antice, *xenelasia* era o modalitate de a reglementa prezența străinilor și de a menține integritatea culturală și politică a populației locale. Aceasta putea fi impusă din diverse motive, precum în perioade de tulburări politice, temeri de spionaj sau preocupări economice.

În ansamblu, *xenelasia* a fost o politică care reflecta atitudinea cetăților-stat din Grecia antică față de străini și eforturile lor de a-și păstra propria identitate și securitate.

În viziunea lui Strabon însă, vedem cum alungarea străinilor reprezintă o caracteristică a barbarilor, oferind drept exemplu practicile egiptenilor, a perșilor sau a cartaginezilor, aceștia din urmă obișnuind să-i înece în apele mării pe cei care ajungeau în ținuturile lor. Din

toate aceste exemple însă, vedem cum se prefigurează un așa zis clișeu etnografic, și anume apariția unui stereotip.

Spre deosebire de *xenelasia*, alimentată de motive practice, *misoxenia/xenophobia* se întrepătrunde cu caracterul național al unui popor. Regăsim acest concept la Hecateus, în descrierea pe care o face poporului iudaic și anume că duc un stil de viață xenofob și anti-social.

Manetho, a prezentat o perspectivă destul de negativă asupra evreilor. El a descris evenimentele în care evreii ar fi fost expulzați din Egipt într-un mod care îi caracteriza drept un grup respingător și destabilizator.

Tacitus, istoric roman din secolul I d.Hr., a avut tendința să folosească termeni negativi atunci când descria populațiile non-romane. În "Istoriile" sale, el a abordat și populația iudaică în contextul revoltei evreiești împotriva dominației romane. Tacitus a fost influențat de stereotipurile și prejudecățile contemporane față de evrei.

În general, în perioada clasică, existau stereotipuri și percepții negative legate de populațiile străine în scrierile istoricilor greci și romani. Xenofobia era adesea prezentă în descrierile culturilor diferite, iar evreii nu au fost o excepție. Este important să subliniem că aceste perspective xenofobe nu sunt universale, iar nu toți istoricii antici au avut aceleași opinii sau prejudecăți. De asemenea, aceste surse trebuie interpretate în contextul istoric și cultural al vremii lor, ținând cont de influențele și motivațiile specifice ale autorilor.

În aceste condiții observăm cum acuzațiile de xenofobie „antisocial” și mizantropie îndreptate împotriva evreilor au constituit o armă puternică a lumii greco-romane. Acuzațiile de mizantropie încep să capete noi trăsături cu cât sfera celor acuzați devine din în ce mai mare, depășind acel punct în care sunt vizați doar un grup de oameni sau o comunitate, ajungând să fie aplicată unui întreg popor. O altă trăsătură ce a fost atribuită o constituie „ura” lor față de alte popoare. Toate aceste acuzații sunt exprimate în jurul anului 300 î.Hr. de către Hecateus, acesta redând lipsit de trăiri motivele ce au dus la formarea comportamentului xenofob în rândul iudeilor.

Perioada imediată, în special primul secol și începutul celui de-al doilea, influența comunității iudaice crește și o dată cu aceasta, crește și ura față de ei. În ochii romanilor, în special a aristocrației, atracția exercitată de iudaism este privită drept o amenințare. La sfârșitul primului secol după Hristos, în timpul domniei lui Domițian, fenomenul convertirii

la iudaism era privit drept un flagel scăpat de sub control. Domițian în acuzațiile sale a folosit noțiunea de „ateism” împotriva celor ce au luat calea iudaismului. Acuzația în sine reprezenta și o metodă bună prin care împăratul nu doar că putea trece bunurile private în proprietatea statului, ci chiar să-și elimine adversarii de pe scena politică, precum cazul lui Flavius Clemens și a soției sale Flavia Domitilla., membrii ai aristocrației romane ce trecuseră la iudaism și fuseseră decăzuți din drepturi.

Cel de-al doilea capitol începe cu expunerea situației în Iudeea, imediat după moartea lui Alexandru Macedon.

- După moartea lui Alexandru în 323 î.Hr., diadohii (succesorii săi) au preluat controlul asupra diferitelor părți ale imperiului său.
- Iudeea a intrat inițial sub stăpânirea Ptolemaicilor (Egipt), dar a trecut apoi sub controlul Seleucizilor (Siria).
- În secolul al II-lea î.Hr., familia hasmoneană, condusă de Matatia și apoi de fiii săi, a condus o revoltă cunoscută sub numele de Revolta Maccabeilor împotriva stăpânirii seleucide.
- Evreii au obținut independența și a fost instaurată dinastia hasmoneană, sub care Iudeea a cunoscut o perioadă de relativă autonomie.
- Romanii, sub comanda lui Pompei, au cucerit Iudeea în 63 î.Hr., aducând-o sub controlul Roman.
- Evreii au continuat să trăiască sub dominația romană, supuși impozitelor și presiunii culturale.
- Irod cel Mare a fost numit rege al Iudeei de către romani și a domnit cu sprijinul acestora. El a condus Iudeea cu o mână de fier, construind numeroase proiecte majore, inclusiv extinderea Templului din Ierusalim.
- Răscoala Zeloților și a lui Iuda din Galileea. Înfrângerea garnizoanelor romane. Începutul campaniei lui Vespasian în 67 d. Hr. în Iudeea.
- Cucerirea Ierusalimului și distrugerea Templului în anul 70 d. Hr.
- Revolta lui Bar Kohba a fost provocată de politica romană de asimilare culturală și religioasă, precum și de construirea unui templu dedicat lui Jupiter pe locul fostului Templu evreiesc din Ierusalim.
- Într-un prim moment, revolta a avut succes și Bar Kohba a proclamat un stat evreu independent. El a fost chiar denumit "Mesia" de unii evrei.

- Romanii au intervenit însă și, sub comanda generalului Sextus Iulius Severus, au înăbușit revolta în 136 d.Hr.
- Revolta lui Bar Kohba a avut consecințe dramatice asupra evreilor. Multe comunități au fost distruse, iar cei rămași au fost supuși restricțiilor severe.
- Populația iudaică a fost redusă semnificativ, iar viitorul Iudeei a fost influențat puternic de reprimarea romană.

În cel de-al treilea capitol, având atât contextul general cât și principalele motive și clișee folosite în descrierea iudeilor, sunt evidențiate toate aceste trăsături în lucrările istoricilor din perioada Principatului începând cu Tacitus.

Plecând de la o vedere generală pentru a înțelege și a ne apropia de felul în care lumea iudaică era percepută, se observă cum pentru Tacitus, imperiul era constituit din două entități - Orient și Occident. Occidentul gravita în jurul Romei și participa la construcția civilizației romane. Orientul în schimb se prezintă drept un mozaic de culturi și civilizații, precum cea greacă, persană, sau egipteană, venind în antiteză cu mentalul colectiv latin. Romanii sunt ostili Orientului și socotesc că expansiunea în această regiune a avut consecințe grave, deoarece Orientul este prin definiție pervertitor. Urmând tradiția romană, Tacitus este un adversar categoric al Orientului. Ori de câte ori are prilejul își manifestă disprețul față de această zonă sau față de popoare. Drept exemplu, neamul egiptenilor este imprevizibil, superstițios și leneș, iar ostilitatea istoricului față de superstiții răzbate în repetate rânduri. Tacitus își arată reticența față de miracole, ba chiar caută explicații de ordin raționalist atunci când aparent s-a produs o minune, drept exemplu vindecarea a două persoane cu handicap de către Vespasian. În viziunea istoricului, în Orient miracolele se aflau la ordinea zilei (regăsim tonul critic și ironic).

În ce privește libertatea, romanii nu acceptau servitutea și reacționau împotriva ei. În ochii lui Tacitus, Orientul se caracterizează prin superstiții, inconstanță, lipsa apetitului războinic, trândăvie, servitute, sistem politic despotice. Împărații romani "răi" sunt cei care se lasă captivați de mirajul lumii orientale. Poate de aceea el ține să sublinieze "metamorfoza" lui Vespasian căci acesta după o scurtă perioadă în care a cochetat cu mentalitatea orientală, revine la tradițiile consfințite de Cetatea Eternă.

În descrierile sale asupra evreilor, Tacitus îi plasează înafara lumii romane, aceștia aparținând „celorlalți”. În descrierile sale etnografice, el prezintă obiceiurile lor, pe care le consideră dezgustătoare și perverse. În detalierea subiectului este necesar să analizăm

scrierile sale împărțindu-le în două categorii: informațiile referitoare la geografie și cele ce fac referire la populație.

În ce privește descrierea ținutului, aflăm de la Tacitus că pământurile iudeilor se învecinează spre Orient cu Arabia, la sud cu Egipt, spre vest cu Fenicienii iar spre nord cu Siria. Tacitus nu numește nici măcar țara - cu numele de Iudeea - decât în contextul invaziilor străine. Granițele Iudeei sunt schițate pe scurt, nu la începutul relatării etnografice, așa cum s-ar putea aștepta, ci la mijloc. Odată intrat în descrierea țării, Tacitus înlătură reprezentările Iudeei din scrierile predecesorilor săi, care erau interesați de minunile excepționale ale peisajului, folosind trei strategii: accentuarea similitudinilor cu peisajul italian, asocierea imaginilor incredibile cu imaginile dezagreabile și cel mai importat, interpretarea așa-numitelor minuni naturale pentru a discredita și de a înlătura orice posibilitate în ce privește originea lor divină. În acest fel, Tacitus conturează țara ținând seamă de urmatoarele linii generale. 1) există doar ca teritoriu distinct atunci când este o recompensă sau o piedică pentru țări puternice, 2) conține resurse naturale suficiente pentru a oferi un stimulent (în afară de cel politic) pentru asimilarea completă romană, și 3) lipsește de providență supranaturală, făcând poporul superstițios al Iudeei ușor de cucerit și fără speranță de răzbunare împotriva romanilor.

În descrierea apelor, amintește de râul Iordan, aflând că acesta nu se varsă în mare ci traversează alte două lacuri, vărsându-se în cel de-al treilea. Considerând locul o curiozitate în sine, Tacitus vine cu prezentare detaliată. Cel de-al treilea lac la care face referire, îl aseamănă cu marea, cu diferența că în ea nu trăiește nimic, vântul nu suflă pe suprafața ei, iar apele sunt inerte. Mai mult, apa este urât mirositoare, în schimb menține la suprafață atât obiecte cât și pe cei care nu știu să înoate. Tot de aici mai precizează cum se extrage bitumul, unde o dată tras la țarm, datorită căldurii pământului și a arșiței, se întărește, fiind apoi tăiat cu securi sau dălți.

Imaginea dezolantă se continuă în descrierea câmpurilor, pământul fiind pârjolit și neroditor. Plantele fie ele sălbatice, fie puse de om, ajung să se înnegrească și să se transforme în praf. Tacitus acceptă ipoteza cum că în această zonă au existat orașe ce au ars datorită trăsnetelor, în schimb este de părere că miasmele lacului, clima și pământul sunt nesănătoase, făcând viața imposibilă.

Chiar dacă pentru Tacitus ținutul Iudeei e fertil și auto-suficient, sugerând o prezență divină, el îi scade importanța și chiar o elimină, realizând comparații, catalogând fenomene naturale ca fiind vătămătoare și sugerând disprețul divinității față de iudei. Descriind incapacitatea acestora de a recâștiga favorurile zeilor, Tacitus oferă astfel justificarea că un

astfel de ținut, ocolit de zei, să fie cucerit și integrat fără vreo teamă de răzbunare din partea providenței.

Tacitus îi prezintă pe iudei drept un popor ce nu-și poate purta singur de grijă, necivilizat, trăind într-o zonă ce nu poate fi considerată drept stat, ci doar un teritoriu neospitalier și nelocuit în mare parte. Folosește trimiteri spre nomadism (precum lipsa legilor, a orânduirii arhaice, a lipsei de interes față de progresul tehnologic) aducând drept suport în aceste asocieri, descrieri ale originii și ale ritualurilor vechilor evrei.

Ca detalii ale unei astfel de lumi putem enumera practicile funerare (simple – lipsit de un ritual bine stabilit), sursele de hrană (păstoritul), practicile de nuntă (cazuri izolate, licențioase, dar prezente) și felul în care se guvernau astfel de comunități (număr redus de legi, în cel mai bun caz prezența un sistem monarhic).

Tacitus ajunge astfel să sugereze că au apărut, au locuit, s-au închinat și guvernat într-o stare de nomadism continuu. În prezentările sale, poporul iudeu este prezentat mereu în mișcare. Vine chiar cu șase referiri asupra originii lor, fiecare diferită.

Incertitudinea cu privire la evrei ne este indusă nu doar în prezentarea originii lor, dar și în reconstituirea ritualurilor sau a obiceiurilor ce fac notă discordantă de cele deja cunoscute în lumea greco-romană sau egipteană, a așezărilor ce fie au dispărut sau sunt într-o stare precară, dar și prin incapacitatea lor de a se governa.

Linia ce separă descrierile literare, stereotipurile legate de barbar/nomad, cât și eșecul ca și civilizație, se subțiază treptat, făcând loc unei necesități, și anume cucerirea romană ca forță benefică ce aduce o ordine și un echilibru mult dorit în ținut.

Sugerând că evreii trăiesc într-o stare de nomadism continuu, Tacitus folosește paradigme etnografice familiare, pentru a-și modela reprezentarea despre evrei, ca un popor ce a meritat și inevitabil a fost adus sub ascultare în timpul flaviilor.

La polul opus de această dată ne stau lucrările lui Flavius Josephus. El consideră conflictul iudeo-roman drept o tragedie, exprimându-și îngrijorarea asupra efectelor și urmărilor. Conștient fiind că mare parte din cei care ajung să-i citească scrierile sunt aristocrați romani ce fac parte din politica și administrația imperiului, face apel la înțelegerea lor. Cititorul trebuie să realizeze că poporul evreu a fost doar o masă de manevră pentru diverse facțiuni ce și-au văzut interesul, aruncând totul în haos. În viziunea sa, vinovații sunt tiranii, rebelii, zeloții și bandiții ce au profitat de pe urma evenimentelor sporind și mai mult criza. Totodată îi face cunoscuți, cu intenția de a-și exonera propriul popor, de a arata și

latura pro-romană a compatrioților săi, conștientă de urmările unui conflict armat împotriva imperiului.

Prin descrierea poporului iudeu ca un întreg, Josephus o consideră o parte inocentă cufundată în revoltă, în încercarea de a modifica atitudinea cititorilor romani, de a face apel la umanitatea și înțelegerea lor, de revenire la atitudinile prietenoase de dinainte de conflict față de cei oropsiți. Observăm cum prezentările sale ce vizează partea iudaică, sunt influențate de natura apologetică și politică, factor important ce trebuie luat în considerare. Mai mult, plecând de la cauzele războiului, Josephus consideră că ambele părți sunt responsabile de producerea acestui conflict. Începând cu administrarea defectuoasă a Palestinei, aceasta a dus la o fărâmițare a principalelor facțiuni ce militau pentru pace, ducând la apariția tensiunilor dintre iudei și non-iudei și apariția unor forțe destabilizatoare în regiune.

Într-un sens mult mai profund, Josephus vede războiul dintr-o perspectiva teologică (profetică) deoarece venirea romanilor, cucerirea Ierusalimului, flacăările ce au mistuit Templul și toate dezastrele ce s-au abătut asupra poporului iudeu, pe toate le consideră pedepse pe care divinitatea le-a aplicat asupra poporului. Roma este văzută drept o unealtă în mâinile providenței divine, prin intermediul căreia cei păcătoși sunt pedepsiți (a se vedea inclusiv trimiterea către Vechiul Testament mai exact luptele și înrobirea poporului iudeu sub egipteni, asirieni și babilonieni).

În „Viețile celor doisprezece Cezari” (*Vita Caesarum*), Suetonius furnizează informații valoroase despre evrei în perioada imperială timpurie, iar în cazul unor date, este singura sursă disponibilă. Acest lucru se aplică afirmațiilor sale privind doliul în rândul evreilor la moartea lui Iulius Cezar; atitudinea lui Augustus față de iudaism, anecdota despre Tiberius și gramaticul evreu la Rhodos; promisiunea făcută lui Nero cu privire la regatul Ierusalimului; și, în cele din urmă, investigația legată de plata „taxei evreiești” în timpul domniei lui Domițian. Alte incidente înregistrate de Suetonius sunt paralele cu cele înregistrate în alte surse, mai ales în relatări de la Tacitus și Cassius Dio.

Operele lui Suetonius oferă o perspectivă interesantă asupra modului în care evreii au fost percepuți și reprezentați în perioada Imperiului Roman timpuriu. Deși Suetonius nu se concentrează exclusiv pe comunitatea evreiască în scrierile sale, el oferă câteva indicii semnificative cu privire la modul în care romanii din acea perioadă îi vedeau pe evrei.

Principalul aspect care se evidențiază din lucrările lui Suetonius este asocierea evreilor cu evenimente și figuri istorice importante din acea epocă, cum ar fi conflictul cu Claudius în privința expulzării lor din Roma sau relația tensionată cu împăratul Nero. Aceste

relatări dezvăluie o perspectivă adesea negativă asupra evreilor, percepuți ca o comunitate care aducea tulburări și discordie în societatea romană.

De asemenea, Suetonius menționează aspecte legate de practicile religioase ale evreilor, cum ar fi observarea zilei de Sabat sau interdicțiile lor alimentare, ceea ce sugerează că romanii puteau percepe aceste tradiții ca pe ceva straniu sau diferit.

Totuși, este important să subliniem că Suetonius nu furnizează o imagine exhaustivă sau detaliată a evreilor sau a culturii lor. El se concentrează mai mult pe evenimentele sau figurile istorice care implică evreii și, în multe cazuri, aceste mențiuni sunt doar secțiuni mici din biografiile sale.

Operele lui Suetonius reprezintă doar una dintre sursele istorice care ne pot ajuta să înțelegem percepția romană asupra evreilor în perioada Imperiului Roman timpuriu. Aceste reprezentări pot oferi o perspectivă importantă asupra relațiilor interculturale și a stereotipurilor existente în acea epocă, dar trebuie analizate în contextul mai larg al izvoarelor istorice și al evoluției acestor relații pe parcursul timpului.

Referințele făcute de Cassius Dio la evrei și iudaism în Istoria Romană sunt de mare interes. Opiniile sale reflectă mediul social și cultural al orașelor grecești din Asia Mică la sfârșitul secolului al doilea d.Hr., locuri cu contacte vechi între greci și evrei. Dio a ocupat și poziții înalte în administrația romană începând de la vremea lui Septimius Severus până la cea a lui Alexandru Severus, inclusiv guvernarea importantă a provinciei militare Pannonia Superior. Anumite pasaje din relatarea sa constituie cea mai importantă sursă literară pentru evenimente cruciale din istoria evreilor în perioada romană, cum ar fi revoltele evreiești sub Traian și Hadrian. Acestea sunt, de asemenea, valoroase pentru completarea relatărilor lui Josephus și a altor surse privind istoria războiului evreilor împotriva Romei.

Oricare ar fi fost sursele sale și măsura în care depindea de ele în ceea ce privește faptele, Dio își colorează adesea istoria cu propriile sale opinii și experiențe, în special atunci când subiectul îl interesează, și, în timp ce relatează trecutul, nu pierde din vedere situațiile și implicațiile contemporane.

Cucerirea Ierusalimului de către Pompei în anul 63 î.Hr. i-a oferit lui Dio o ocazie potrivită pentru a descrie principalele trăsături ale religiei evreiești. El afirmă că evreii se disting de restul omenirii în practic fiecare detaliu al vieții. În mod semnificativ, totuși, în contrast cu scriitorii anteriori, el nu face nicio încercare de a explica separaționismul evreiesc prin misantropie. Dio era familiarizat cu principiul monoteist al religiei evreiești și știa că evreii nu au ridicat niciodată o statuie a Dumnezeului lor, care este inefabil. Acest lucru este

accentuat și de sursa presupusă a lui Dio pentru istoria Republicii Romane târzii, adică Istoria lui Livius.

Studiul imagologiei în literatura latină este deosebit de important și relevant în multiple moduri. Imagologia se referă la studiul imaginilor, stereotipurilor și reprezentărilor culturale și sociale în literatură, în special în contextul unei limbi și culturi latine. Această disciplină aduce în prim plan aspecte cruciale legate de identitatea culturală și națională, stereotipuri etnice și regionale, dar și de relațiile interculturale.

Imagologia ajută la înțelegerea modului în care identitatea romană și identitățile naționale sau culturale ale altor grupuri au fost construite și reprezentate în literatura latină. Această analiză dezvăluie modul în care românii și ceilalți erau percepuți și cum se percepeau pe ei înșiși în contextul relațiilor interculturale.

Totodată dezvăluie stereotipurile și prejudecățile culturale care au existat în literatura latină. Aceste stereotipuri pot oferi indicii importante despre percepțiile și mentalitățile societății romane față de alte culturi sau grupuri etnice.

Studiul imagologiei ajută la înțelegerea dinamicii relațiilor interculturale din lumea romană. Acesta poate dezvălui modul în care romanii interacționau cu alte culturi, cum erau percepuți și cum își percepeau partenerii culturali.

Imagologia nu este doar o disciplină istorică, ci are și o relevanță contemporană semnificativă. Analiza stereotipurilor culturale și a construcției identităților poate oferi perspective importante pentru înțelegerea problemelor culturale și interculturale actuale.

Mai mult, aduce o contribuție semnificativă la studiile culturale, înțelegând cultura ca pe un fenomen complex și în evoluție. Aceasta aruncă o lumină asupra modului în care cultura este percepută, creată și transmisă prin intermediul literaturii și a altor forme de exprimare culturală.

Studiul imagologiei în literatura latină este esențial pentru înțelegerea mai profundă a mentalităților și relațiilor interculturale din lumea romană. Această disciplină aduce în prim plan modul în care identitatea și stereotipurile culturale au fost create și transmise prin intermediul literaturii și oferă o perspectivă valoroasă asupra modului în care cultura și literatura romană au interacționat cu alte culturi din antichitate și au influențat dezvoltarea ulterioară a civilizației occidentale.

În ce privește realizarea unei astfel de lucrări având drept temă imagologia, ea este importantă din mai multe motive:

1. Pentru o mai bună înțelegere și analiză a reprezentărilor culturale - imagologia se concentrează pe reprezentările culturale și stereotipurile care există într-o societate. Prin realizarea unei astfel de lucrări, poți înțelege mai bine modul în care cultura și identitatea sunt percepute și reprezentate într-un context specific.

2. Explorează impactului social și cultural - o lucrare pe domeniul imagologiei poate evidenția impactul pe care reprezentările culturale îl au asupra societății și a relațiilor interculturale. Poate arăta cum stereotipurile culturale pot influența percepția, atitudinile și comportamentul oamenilor.

3. Relevanța contemporană - studiul imagologiei nu reprezintă doar o disciplină istorică, ci are și o relevanță contemporană. Cu atât mai mult într-o lume globalizată, în care interacțiunile interculturale sunt tot mai frecvente și importante, înțelegerea modului în care culturile sunt percepute și reprezentate rămâne un subiect actual și relevant.

4. Contribuția la studiile culturale - analizele surselor antice din perspectivă imagologică poate constitui o componentă importantă a studiilor culturale, care examinează cultura ca pe un fenomen complex. Realizarea unei lucrări în acest domeniu poate contribui la înțelegerea mai profundă a culturii și a modului în care aceasta se dezvoltă și se transmite prin intermediul limbajului, artei și altor forme de expresie culturală.

5. Promovarea dialogului intercultural - elaborarea unui astfel de studiu poate contribui la promovarea dialogului și înțelegerii între culturi și grupuri etnice diferite. Prin explorarea reprezentărilor culturale și stereotipurilor, lucrarea evidențiază atât diferențele, cât și asemănările dintre culturi, facilitând astfel comunicarea și cooperarea.

6. Dezvoltarea abilităților de cercetare și analiză: Realizarea unei lucrări de imagologie implică cercetare, analiză critică și argumentare. Aceste abilități sunt valoroase nu numai în domeniul studiilor culturale, ci și în carierele academice și în multe alte domenii.

În concluzie, realizarea unei lucrări având drept temă imagologia poate aduce multiple beneficii, inclusiv înțelegerea mai profundă a culturii, promovarea dialogului intercultural și dezvoltarea abilităților de cercetare și analiză. Această disciplină poate arunca o lumină asupra modului în care reprezentările culturale influențează societatea și poate contribui la construirea unui mediu mai înțelegător și mai respectuos între culturi și grupuri culturale diferite.

Un proiect de cercetare focalizat pe imagologie în scrierile lui Tacitus, Flavius Josephus, Suetonius și Dio Cassius oferă o perspectivă cuprinzătoare asupra modului în care diverse culturi și popoare erau reprezentate în literatura Imperiului Roman.

Scrierile celor patru istorici arată în mod colectiv o gamă largă de culturi și etnii în cadrul Imperiului Roman, inclusiv romani, evrei, germani, greci și altele. Fiecare istoric a abordat aceste reprezentări în mod diferit, reflectând contextul multicultural al lumii romane.

Am văzut cum stereotipurile și prejudecățile sunt evidente în operele celor patru istorici. Adesea, acestea s-au bazat pe stereotipuri culturale existente și prejudecăți ale epocii lor în descrierea diferitelor grupuri etnice. Aceste reprezentări dezvăluie atitudinile și prejudecățile predominante din societatea romană.

Situația general din Imperiul Roman a influențat în mod semnificativ scrierile lui Tacitus, Flavius Josephus, Suetonius și Dio Cassius. Aceștia au scris în cadrul hegemoniei romane, ceea ce a afectat modul în care percepeau și reprezentau alte culturi.

Fiecare istoric avea motivații istorice și politice proprii care au modelat scrierile lor. De exemplu, Tacitus a folosit relatări istorice pentru a critica guvernul roman, Flavius Josephus încerca să legitimizeze iudaismul, iar Suetonius își propunea să ofere relatări biografice ale împăraților romani. Aceste motivații au influențat reprezentările lor ale diferitelor culturi. Până la urmă scrierile acestor istorici reflectă dinamica schimbului cultural, a diplomației și a conflictului din cadrul Imperiului Roman. Documentează interacțiuni între diferite etnii, inclusiv comerț, alianțe, războaie și diplomație, arătând complexitatea relațiilor culturale.

Trebuie să mai ținem cont că lucrările lui Tacitus, Flavius Josephus, Suetonius și Dio Cassius au o importanță istoriografică imensă. Servesc drept surse primare esențiale pentru înțelegerea nu numai a culturilor pe care le descriau, ci și a percepțiilor și atitudinilor societății romane față de aceste culturi. Oferă perspective valoroase asupra istoriografiei Imperiului Roman.

În ciuda prezenței stereotipurilor și prejudecăților, acești istorici au arătat, de asemenea, un grad de complexitate și nuanțe în descrierile lor ale altor culturi. Uneori, ei au contestat stereotipurile predominante sau au oferit viziuni nuanțate ale diferitelor etnii.

Un astfel de proiect de cercetare care examinează imagologia în scrierile lui Tacitus, Flavius Josephus, Suetonius și Dio Cassius aprofundează înțelegerea noastră despre cum erau reprezentate diverse culturi în literatura Romei antice (în cazul de față iudeii). Subliniază complexitatea reprezentării culturale, impactul stereotipurilor și prejudecăților și factorii istorici și politici care au influențat aceste reprezentări. Astfel de cercetări contribuie la înțelegere mai cuprinzătoare a lumii romane și a lumii iudaice.

Bibliografie:

Izvoare literare:

Aristotel - *Politica*, PAIDEA, 2020.

- *Oeconomica*, Oxford, Clarendon Press, 1920.

Caius Iulius Caesar – *Caesar's Gallic Wars*, Routledge, London, 2005.

– *De bello Gallico. Books I-VII*. Oxford: Clarendon Press, 1898.

Cassius Dio – *Istoria romană*, Vol. I-III, Editura științifică, București, 1973/1977.

Caius Suetonius Tranquillus – *Viețile celor 12 cezari*, Ed. Gramar, București 2005; *Suetonius*, Macmillan, New York, 1913.

Diodorus Siculus – *Bibliotheca Historica/Library of History*, Harvard University Press, 1939.

Eusebius – *Historia Ecclesiastica/ Ecclesiastical History* Harvard University Press, 2001.

Flavius Josephus – *Josephus*, Vol. I-IX, Harvard University Press, Cambridge, 1966.

– *Antichități iudaice*, Vol. I-II, Editura Hasefer, București, 1999.

– *Contra Apionem* - disponibil pe www.gutenberg.org

– *De bello Judaico*, Harper, New York, 1960.

Justinus – *Historiae Philippica*, Doig, Edinburgum, 1814.

Manetho / Ptolemy – *Tetrabiblos*, Loeb Classical Library, London, 1964.

Plato – *Phaedo*, (trans. Archer-Hind, Richard) Macmillan, London, 1883.

Plinius cel Bătrân – *Naturalis historia*, POLIROM, 2001.

Plinius cel Tânăr – *Epistulae. Scrisori*, Albatros, 2003.

Publius Cornelius Tacitus

– *Agricola, Germany*, Oxford University Press, Oxford, 1999.

– *Historiae*, Harvard University Press, 1962./PAIDEA, București, 2002.

– *Anale*, Humanitas, 1995.

– *Biografia lui Agricola. Începuturi ale istoriei Marii Britanii*, Ediție îngrijită de Eugen Cizek. Editura Paideia, București, 2003.

– *Agricola. Germany*, Oxford University Press, Oxford, 1999.

Scrierile Testamentare – disbonibile pe www.Doxologia.ro

Strabon – *Geographica*, disponibil pe www.penelope.uchicago.edu

– *The Geography of Strabo*, Vol I-VII, W. Heinemann, London, 1982.

Titus Livius – *Ab urbe condita*, Editura Minerva, București, 1976.

The Scriptorum Historiae Augustae – Translated by Magie David, Susan Helen Ballou, W. Heinemann, London, 1960.

Lucrări generale și de specialitate:

Adler, E., 2012. *Valorizing the barbarians*. University of Texas Press.

Albala, R. & Nechita, M., 1962. *Proză istorică latină*. București: Editura pentru literatură universală.

Anderson, B., 2006 – *Imagined Communities*, London.

Bakaoukas, M., 2005. Tribalism and racism among the ancient greeks. *Anistoriton Journal*, 9.

Bennett, J., 1997. *Trajan. Optimus princeps*. Bloomington: Indiana University Press.

Bickerman, E.J., 1988. *The Jews in the Greek Age*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Bleich, D., 1979 – *Judea and Samaria: Settlement and return*, "Tradition: A journal of orthodox Jewish Thought", vol.18, No.1, p. 44-78.

Boletsi, M., 2013. *Barbarism and its discontents*. Stanford University Press.

Bosworth, A.B., 1988. *From Arrian to Alexander: Studies in Historical Interpretation*. Oxford.

Bourhis, R.Y., 1997. *Stereotipuri, discriminare și relații intergrupuri*. Iași: Polirom.

Burger, R., 1984, *The Phaedo: A Platonic Labyrinth*, New Haven, London

Campbell, B., 1994. *The Roman Army, 31 B.C.-A.D. 337, 4-7*. London: Routledge.

Castel, F., 1985. *The history of Israel and Judah in Old Testament times*. New York: Paulist Press.

Chaliand, G. & Blin, A., 2007. Zealots and Assassins. In G. Chaliand & A. Blin, eds. *The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda*. Los Angeles: University of California Press. pp.55-79.

Chassignet, M., 1986. *Caton Les Origines (fragments)*. Paris: Les Belles Lettres.

Cizek, E., 1994. *Istoria literaturii latine, II*. București: Editura Adevărul.

Cizek, E., 1998, *Istoria în Roma antică (Teoria și poetica genului)*, Editura Teora, București

Cizek, E., 2003. *Biografia lui Agricola. Începuturi ale istoriei Marii Britanii - Publius Cornelius Tacitus*. București: Editura Paideia.

Coburn, O., 1972. *Flavius Josephus: the Jew who rendered unto Caesar*. London: Dobson.

Cohen, S., 2001. *The Beginnings of Jewishness: Boundaries, Varieties, Uncertainties*.

Cohen, S., 2002. *Josephus in Galilee and Rome. His Vita and Development as a Historian*. Boston: Brill Academic Publishers.

Collins, J.J., 1979. *Apocalypse. The morphology of a genre*. Montana: Scholars Press.

Conzelman, H., 1992. *Gentiles, Jews, Christians : polemics and apologetics in the Greco-Roman era*. Minneapolis: Fortress Press.

Cruse, C.F., 1998. *Eusebius – Ecclesiastical History complete and unabridged*. Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers.

Curcă, R.-G., 2014. Greek and latin authors on the Carpathian-Dniestrian territory: an anthropology of perceptions. *Studia Antiqua et Archaeologica* , XX, pp.369-80.

Darbo-Peschonski, C., 2007. The Origin Of Greek Historiography. In J. Marincola, ed. *A companion to greek and roman historiography*. Malden: Oxford: Blackwell Publishing. pp.28-29.

Eck, W., 1999. The bar Kokhba Revolt: The Roman Point of View. *The Journal of Roman Studies*, Vol. 89, pp.76-89.

Edelstein, L., 1972. *Posidonius*. Cambridge: I. G. Kidd, University Press.

Eliade, M., 1978. *Aspecte ale mitului*. București: Editura Univers.

Feldman, L., 1958, *Philo-Semitism among ancient intellectuals*, "Tradition: A journal of orthodox Jewish Thought", vol. 1, No.1, p. 27-39

Feldman, L.H., 1962. The Sources of Josephus. *Antiquities Book 19'*, pp.320-33.

Forster, E.S., 1920. *Oeconomica by Aristotle*. Oxford: Clarendon Press.

Gager, J., 1972. *Moses in Greco-Roman Paganism, Society of Biblical Literature Monograph Series, Vol.16*. Abingdon Press.

Gager, J., 1985. *The Origins of Anti-Semitism: Attitudes Toward Judaism in Pagan and Christian Antiquity*. Oxford University Press.

Gilliver, C.M., 1999. *The Roman Art of War*. Stroud: Tempus Publishing Ltd.

Goldsworthy, A.K., 2000. *Roman Warfare*. London: Cassell.

Goodman, M., 1992. Jewish proselytizing in the first century. In J.N.T.R. Judith Lieu, ed. *The Jews among Pagans and Christians in the Roman Empire*. London: Routledge. pp.53-78.

Goodman, M., 2000. *State and Society in Roman Galilee AD 132-212, 2nd edition*. London.

Goodman, M., 2007. *Rome and Jerusalem : the clash of ancient civilizations*. London: Penguin.

Grant, M., 1973. *The Jews in the Roman World*. New York: Charles Scribner's Sons.

Grant, M., 1984. *The History of Ancient Israel*. New York: Charles Scribner's Sons

Grant, M., 1995, *Greek and Roman historians. Information and misinformation*, Routledge, London, 1995.

Grimal, P., 1973. *Civilizația Romană*. București: Editura Minerva.

Grimal, P., 1997. *Literatura Latină*. București: Editura Teora.

Gruen, E., 2002. Roman perspectives on the Jews in the age of the Great Revolt. In J.A.O. Andrea M. Berlin, ed. *The First Jewish Revolt. Archaeology, history, and ideology*. London: Routledge. pp.27-43.

Gruen, E.S., 2011a. *Cultural Identity in the ancient mediterranean*. Los Angeles: Getty Publications.

Gruen, E.S., 2011b. *Rethinking the Other in Antiquity*. Princeton University Press.

Guterman, S., 1951. *Religious toleration and persecution in ancient Rome*. London: Aiglon Press.

Guterman, S., 1987 – *The Ruling Class of Judeae: The Origins of the Jewish Revolt Against Rome*, Cambridge

Guterman, S., 2007, *Rome and Jerusalem: The Clash of Ancient Civilizations*, New York

Hadas-Lebel, M. & Miller, R., 1993. *Flavius Josephus. Eyewitness to Rome's First Century Conquest of Judeea*. New York: Simon & Schuster.

Hall, E., 1989. *Inventing the Barbarian: Greek Self-Definition through Tragedy*. Oxford: Clarendon Press.

Harrison, T., 2002. *Greeks and Barbarians*. New York: Routledge.

Henderson, B.W., 1908. *Civil War and Rebellion in the Roman Empire, AD 69-70: A Companion to the Histories of Tacitus*. VIII ed. London: Macmillan and Co.

Hengel, M., 1974. *Judaism and Hellenism : studies in their encounter in Palestine during the early Hellenistic period*. Philadelphia : Fortress Press.

Hengel, M., 1976. *Juden, Griechen und Barbaren : Aspekte der Hellenisierung des Judentums in vorchristlicher Zeit*. Stuttgart: KBW Verlag.

Hengel, M., 1977, *Juden, Griechen und Barbaren*, Journal for the Study of Judaism in the Persian, Hellenistic, and Roman Period, Leiden Vol. 8, Jan 1

Herzog, C. & Gichon, M., 1997. *Battles of the Bible*. London: Greenhill Books.

Hoenig, S., 1970, *The sicarii in Masada*, "Tradition: A journal of orthodox Jewish Thought", vol. 11, No. 1, p. 5-30

Holstein, J.A., 2002. *The Jewish Experience*. Iowa City: Pearson Custom Publishing.

Horsley, R.A., 1999. *Bandits, Prophets and Messiahs: Popular Movements at the Time of Jesus*. Trinity Press International.

Isaac, B., 2004. *The invention of racism in Classical Antiquity*. Princeton University Press.

Isocrates, 1872. *Ad Demonicum et Panegyricus*. London: Rivington.

Jeremias, J., 1969. *Jerusalem in the Time of Jesus*. Philadelphia: Fortress Press.

Judd, D.K., 1997. Suicide at Masada in the world of the New Testament. In J.W.W. John F. Hall, ed. *Masada and the World of the New Testament*. BYU Studies, Provo. pp.378 - 392.

Karttunen, K., 2002. Ethnography of the Fringes. In I.J.F.d.J.H.v.W. Egbert J. Bakker, ed. *Brill's Companion to Herodotus*. Brill. pp.457 -474.

Kasher, A., 1985. *The Jews in Hellenistic and Roman Egypt : the struggle for equal rights*. Tübingen: J.C.B. Mohr.

Kippenberg, H.G., 1982. *Religion und Klassenbildung im antiken Judäa : Eine religionssoziologische Studie zum Verhältnis von Tradition und gesellschaftlicher Entwicklung*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht.

Kindler, A., 1986–1987, „Coins and Remains from a Mobile Mint of Bar Kokhba at Khirbet el-Aqd.” *Israel Numismatic Journal* 9, pp. 46–50

Klawans, J., 2012. *Jospehus and the Theologies of Ancient Judaism*. Oxford University Press.

Learsi, R., 1949. *Israel, A History of the Jewish People*. New York: The World Publishing Company.

Leon, H.J., 1960. *The Jews of Ancient Rome*. Philadelphia: The Jewish Publication Society of America.

Linder, A., 1987. *The Jews in Roman Imperial Legislation*. Detroit: Wayne State University Press.

- Lippmann, W., 1922. *Public Opinion*. New York: The Free Press.
- Macdonald, C., 1977. *Cicero, X, In Catilinam I-IV ; Pro Murena ; Pro Sulla ; Pro Flacco*. London: W. Heinemann.
- Mason, S., 2001. *Flavius Josephus on the Pharisees: A Composition-Critical Study*. Brill Academic Pub.
- Migliario, E., 1981. Per l'interpretazione deU' Autobiografia di Flavio Giuseppe. *Athenaeum* 59 , pp.92-137.
- Mildenberg, L., 1984. *The Coinage of the Bar Kokhba War*. Michigan: Numismatic Fine Arts.
- Mommsen, T., 1887. *Das romische Staatsrecht*. Leipzig: Verlag Von S. Hirzel.
- Mommsen, T., 1894. *Römische Geschichte vol. 5*. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung.
- Mor, M., 2012 – *Are there any new factors concerning the Bar-Kochba revolt?* "Studia Antiqua et Archaeologica" XVIII, p. 161-193
- Mor, M., 2016. *The Second Jewish Revolt. The Bar Kockhba War*. Boston: Brill.
- Pairman Brown, J., 2003. *Ancient Israel and Ancient Greece*. Mineapolis: Fortress Press.
- Parks, J.H., 1969. Tacitus on War and Peace. *The Classical Bulletin*, 46, pp.17-20.
- Perowne, S., 1991. *Herod the Great. His Life and Times*. New York: Dorset Press.
- Popescu Găleşanu, P., 1976. *Ab Urbe Condita Titus Livius (De la fundarea Romei)*. Bucureşti: Minerva.
- Popescu, D. & Georoc, C.V., 2005. *Caius Suetonius Tranquillus, Viețile celor doisprezece cezari*. Bucureşti: Editura Gramar.
- Powell, B.B., 2001. *A short introduction to classical myth*. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Radin, M., 1915. *The Jews among the Greeks and Romans*. Philadelphia: The Jewish Publication Society of America.
- Rajak, T., 2003 – *JOSEPHUS. The Historian and His Society*, Duckworth, London
- Richardson, P.-F., Marie, A., 2018 – *Herod. King of the Jews and Friend of the Romans*, Routledge, New York
- Rosenberg, A., 1921. *Einleitung und Quellenkunde zur romischen Geschichte*, Weidmann Berlin.
- Rutgers, L.V., 1994. Roman Policy towards the Jews: Expulsions from the City of Rome during the First Century. *Classical Antiquity*, 13(1), pp.56-74.

- Said, E., 1979. *Orientalism*. New York: Vintage Books.
- Schäfer, P., 1978. *Studien zur Geschichte und Theologie des rabbinischen Judentums*. Leiden: E.J. Brill.
- Schäfer, P., 1998. *Judeophobia : attitudes towards the Jews in the ancient world*. London: Harvard University Press.
- Schäfer, P., 2003 - *The History of the Jews in the Greco-Roman World*, Routledge, London
- Schalit, A., 1969. *König Herodes : der Mann und sein Werk*. Berlin: De Gruyter.
- Schiffman, L.H., 1991. *From text to tradition. A history of Second Temple and Rabbinic Judaism*. Hoboken: Ktav Publishing House.
- Schwartz, S., 2004. *Imperialism and Jewish Society: 200 B.C.E. to 640 C.E.* Princeton University Press.
- Schwartz, S., 2012. *Were the Jews a Mediterranean Society? Reciprocity and Solidarity in Ancient Judaism*. Princeton University Press.
- Shaw, B.D., 1982. Eaters of Flesh, Drinkers of Milk: The Ancient Mediterranean Ideology of the Pastoral Nomad. *Ancient society*, Vol. 13/14, pp.5-31.
- Sherwin-White, A.N., 1967. *îRacial Prejudice in Imperial Rome*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smallwood, M., 2001. *The Jews under Roman Rule: From Pompey to Diocletian: A Study in Political Relations*. Boston: Brill Academic Publishers.
- Soberana, E., 2018. Rome contra Judaea; Judaea contra Rome. In *The Fair Race's Darkest Hour*. 9215082023rd ed. César Tort. pp.27 -115.
- Spaulding, O.L. & Nickerson, H., 1993. *Ancient and Medieval Warfare*. New York: Barnes & Noble.
- Spero, S., 1974, – *The Menorah: A study in iconic symbolism*, "Tradition: A journal of orthodox Jewish Thought", vol. 14, No.3, p. 86-93.
- Sterling, G.E., 1992. *Historiography and SelfDefinition. Josephos, Luke-Acts and Apologetic Historiography*. Leiden: Brill NV.
- Stern, M., 1974. *Greek and Latin authors on Jews and Judaism, Vol. I*. Jerusalem: Israel Academy of Sciences and Humanities.
- Stern, M., 1980. *Greek and Latin authors on Jews and Judaism, Vol. II*. Jerusalem: Israel Academy of Sciences and Humanities.
- Struve, V.V. & Kallistov, D.P., 1958. *Grecia Antică*. București: Editura Științifică.
- Syme, R., 1958. *Tacitus*. Oxford: Clarendon Press.

- Syme, R., 1971. *Emperors and Biography*, Oxford: The Clarendon Press.
- Tamarin, A.H., 1975. *Revolt in Judeea: The road to Massada*. New York: Galahad Books.
- Taylor, P., 2003. *Munitions of the Mind. A history of propaganda from the ancient world to the present era*. Manchester: Manchester University Press.
- Tcherikover, V., 1959. *Hellenistic Civilization and the Jews*. Philadelphia: Jewish Publication Society of America.
- Teasdale, A., 1997. *Herod the Great's Building Program, "Masada and the World of the New Testament"*. BYU Studies.
- Thackeray, H.S.J., 1930. *The Letter of Aristeas*. Macmillan.
- Todd, M., 2009, *The Northern Barbarians 100 B.C.-300 A.D.*, Blackwell Publishers
- Tuval, M., 2013. *From Jerusalem priest to Roman Jew on Josephus and the paradigms of ancient Judaism*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Ussishkin, D. 1986–87,, „Betar: The Last Stronghold of Bar Kochba,” Bulletin of the Anglo–Israel Archaeological Society 6,pp. 49–5
- Waddell, W.G. & Robbins, F.E., 1964. *Manetho/Ptolemy, Tetrabiblos*. London: W. Heinemann Ltd.
- Wallace, S.L., 1938. *Taxation in Egypt from Augustus to Diocletian*. Princeton.
- Wellesley, K., 1969. Tacitus as a Military Historian. In T.A. Dorey, ed. *Tacitus*. New York, Basic Books. pp.63-97.
- Wellesley, K., 1989. *The Long Year: A. D. 69*. Bristol: Bristol Classical Press.
- Wells, P., 2001. *The Barbarians Speak. How the Conquered peoples shaped Europe*. Princeton University Press.
- Williams, D., 1998. *Romans and Barbarians: Four Views from the Empire's Edge, 1st Century A.D.* London: Constable.
- Will, E. & Orrieux, C., 1992. *"Proselytisme Juif?" Histoire d'une erreur*. Paris: Les Belles Lettres.
- Wiseman, T.P., 2007. The Prehistory of Roman Historiography. In J. Marincola, ed. *A companion to Greek and Roman historiography*. Malden: Blackwell Pub.
- Yoyotte, J., 1968. *Treasures of the pharaohs. The early period, the New Kingdom, the late period*. Cleveland: The World Publishing Company.
- Zirndorf, H., 1892. *Some Jewish Women*. Philadelphia: The Jewish Publication Society of America.

Zlotnik, Y., 2008, „Coin Finds and Questions of the Conquest of Jerusalem by Bar Kokhba.” *Israel Numismatic Research* 3, pp. 137–146.